

1

[שם] ת"ר הנכנס לבית המרחץ אומר "יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתצילני מזה וכיוצא בו ואל יארע בי דבר קלקלה [ועון] ואם יארע בי דבר קלקלה ועון תהא מיתתי בפרה (על) [לכל] עונותי". אמר אביו לא לימא איניש הכי דלא ליפתח פומיה לשטן. דאמור ר"ל וכן תנא משמיה דרבי יוסי לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן. אי"ר (יוסי) [יוסף] מאי קרא, דכתיב (ישעיה א) "כמעט [כסדום] היינו לעמורה דמינו", מאי אהדר להו נביא, (שם) "שמעו דבר ה' קציני סדום וגו'". כי

קצו. אמר אביו, לא לימא איניש הכי דלא ליפתח פומיה לשטן כו'. האיש הבריא בגופו ונפשו לא יחרד ורעיוניו לא יבהלוהו גם בעת שיצייר לנפשו אסנוות ופגעים, ומדת הגבורה לא תעזבהו. ע"כ הברייתא הראשונה שנאמרה בימים מקדם בעת ישב ישראל עור שלו ושאגן ולא חובלה רוחו¹. דברה דברים כהוייתם על המציאות בכל דרכי אפשריותה, ולא חלה (ה) בזה כל אסון לרוח הגבורה הצריכה להיות תמיד עם האדם. אמנם בעת הגלות, שנחלשו הנפשות, צריכות ההרגשות לשמירה יתירה, וכיותר רוח הגבורה עלול להיות נפגע מכל רעיון מחריד. ומצד חלישות הנפש, אין האדם שליט להסיר מלבבו רעיוני עצב וחרדה, אם רק הוציאים בשפתיו. ע"כ אל יפתח אדם פיו לשטן, כי התכונה החלשה המחוכרת לעם ד' ע"י תגרת יד² אויביו וצרותיו הרבות, אם כי בקרבו רוחו מלא אומץ וגבורה, אבל צריכה היא שמירה מכל ציור מרעיד ומחליש. והחלשה הפחד ומיעוט הגבורה, הם מכינים את האדם לנפילות רבות, גשמיות ורוחניות, טוב לפני האלהים ימלט מהן³, והרבר נוהג אפילו בתכונות הרוחניות וגם במצב הכללי בעת ההתמוטטות וחסרון הגבורה הבריאה, כי אז מוצאים הציורים החיצוניים מקום לפעול ע"פ דרכם, עד שאפילו ביחוסים המוסריים הכלליים ראוי להשמר מהתפרצות דמיונות רעים ע"י הדיבור. "כמעט כסדום היינו"⁴ הנה התוכחה ביאוש כזה, גורמת באמת גמיכת רוח וקלקול מוסר, עד שנכון הוא הדבר ע"פ האמת הכרורה לקרותם קציני סדום⁵. ויש בזה מקום לימוד בעניני התוכחה והלימוד וההתעוררות הכללית בעניני הכלל, שלא לתאר המצב, בין הרוחני בין הגשמי, בצבעים של יאוש ואפלה גדולה. שאין אותן הציורים מביאים לרומם את העם, כ"א להשכיך כבודו לעפר⁶, לרפות ידיו ולהשפילו, והרעיונות המשפילים את הרוח, פועלים בעל כרחו של האדם הפרטי, וגם בע"כ של האומה בכללה.

(18 איה, ברכה 2, 3, ספיקה קצו)

קט. על כל המקומות שחיי האדם ההכריים וההרגשיים מתפשטים, שאין שם ישוב
 שכלי ברור, מתפשטת הממשלה הדמיונית, שהיא יוצרת לה צלמי בלהות. אמנם, אם
 האדם יוצא ידי חובתו, לעמול בכל כחו במקצעות שידו מגעת שם לבא להסתכלות
 בהירה, מועלת הבהירות הזאת למשוך קו של יושר גם במקומות שהדמיון לבדו עושה
 שם את ציוריו, וההשערות נהיות שם לדברים מאושרים, מישבי הנפש, וכוני עולם
 הרוחני של האדם. אבל כשהדמיון מתפשט מפני שמוצא לו הרבה מרחבים שלא נגע
 שם יד השכל מפני עצלות ורפיון ידים, שם עושה הוא מעשה תעתועים, יוצר לו צורות
 מבהילות ומשפטים מעוקלים, שהגשמה מתענה בהם, ומצירי גיהינם מתגברים בהם
 כזאבי ערב, בלא רחמים וחמלה, בלא אור חסד וחיי נחת של חכמה ודעת ד'. על כן
 אין לו לאדם כי אם להיות תמיד בכל כחו מזורז, להיות ידיו ולבו נתונים לתורה
 וחכמה, למען ישכיל. כי בי חשק ואפלטוהו, אשגבהו כי ידע שמי, יקראני ואענהו, עמו
 אנכי בצרה, אחלצהו ואכבדהו, אורך ימים אשביעהו ואראהו בישועתי.

(עיון קדמון, קובץ 1)

קצת. ההוא תלמידא דהוה שקיל ואזיל בתרי
 דר"י בר"י כו' חזייה דקא מפחיד, א"ל, חטאה
 את, כו', ההוא בר"ת (הוא ד) כתיב. הפחד יבא
 מפני מצב הנפש שאינו דומה ומתאים אל המציאות
 הכללית, כי כל דבר וענין המתאים אל המציאות
 הכללית אין לפחד ממנו. ע"כ מי שאין בידו חטא
 ולא הפסיד יחושו אל המציאות הכללית לא יפחד
 כלל! רק החוטא, שנתק את גפשו מסדר המציאות
 הישר ע"פ דרכי המעוותים, הוא יפחד. ובכלל, לפי
 מושגי השכל הטהור אין מקום לפחד, ע"כ כל זמן
 שהאדם הולך בדרכי היושר הוא מתיחש אל השכל
 ודבק עמו, אינו מוכשר להיות מתפחד. אמנם
 בהעותו דרכו ויצא מדרך השכל אל אשר ישארו
 הדמיון, אז כבר יש מקום לפחד, כי בסדרי הדמיון
 ישנן הרבה בלהות נוראות. ע"כ מאן דמפחיד אינו
 כ"א חטאה, הנקשר אל הדמיון ושולט עליו הפחד,
 שהוא בא מהדמיון המתפרץ על הדעת כדברי
 החכמת שלמה².

(עין אור, קונטרס, עמ' 43, עמ' קל"ג)